

Otto Böhtlingk & Rudolph Roth: Sanskrit-Wörterbuch, Part 1, Petersburg 1855

PAÑKAT. 4, 22. 138, 18. 249, 1. HIT. 8, 14. 40, 11. 42, 3, 7. 121, 13. VER. 22, 4. त्वत्समर्पितकर्मणाम् RAGH. 10, 28. तदेतत् — वाचस्पतिना प्रणीय चार्वाकाय समर्पितमासीत् PRAB. 28, 3. काव्यनाट्यसमर्पित für ein Gedicht oder eine dramatische Vorstellung bestimmt SĀH. D. 23, 10. med.: एनां (कथां) कस्मै तावत्समर्पये KATHĀS. 8, 8. — 3) zurückerstatten, wiedergeben: समुद्रेण टिट्ठिमस्य तान्यएडानि समर्पितानि HIT. 72, 20.

— अग्रिमम् med. treffen, ergreifen: धन्वन् तृष्णा समरीत तौ अग्नि RV. 10, 79, 3.

1. अर् (m. 1) Radspeiche (n. nach H. a. n. 2, 394 und MED. r. 3): अरान्न नेमिः परि तान्वभूव RV. 1, 32, 15. 141, 9. 5, 13, 6. 8, 20, 14. 66, 3. रथानां न येषु अराः सनाभयः 10, 78, 4. AV. 3, 30, 6. 10, 8, 34. ÇAT. Br. 1, 4, 2, 15. 4, 3, 5, 5. 14, 3, 5, 15 (= BRH. ĀR. UP. 2, 3, 15). PAÑKAT. I, 93. ÇĀK. 166. VIKR. 4. BHARTṚ. 3, 88. अर AV. 10, 2, 32. पञ्चर RV. 1, 164, 13. षष्ठी 12. द्वादेशर 11. AV. 4, 33, 4. त्रिंशदर ebend. शतार्थार ÇVETĀÇV. UP. 1, 4. — 2) eine Speiche im Zeitenrade, deren die Ġaina sechs in der Avasarpinī und eben so viele in der Utsarpinī zählen, H. 128. — 3) N. des 18ten Arhant's der gegenwärtigen Avasarpinī H. 28 (vgl. 33. 38. 40. 48. 49). an. 2, 394 (lies: अरो जिने). der 7te Kākṛavartin in Bhārata H. 693. — 4) N. eines Meeres in Brahman's Welt: अरश्च क्वै एयश्चार्णवौ (spielende Etym. von अर्णव) ब्रह्मलोके KūṇḌ. UP. 8, 5, 3. — In der Bedeutung Radspeiche wohl von अरु sich einfügen, wovon caus. अर्यय् hineinstecken u. s. w.

2. अर (von अरु) adj. 1) schnell, geschwind AK. 1, 1, 4, 60. H. 1330. an. 2, 394. MED. r. 3. अरम् adv. ebend.: अरे याति तुरंगमः H. 1330, Sch. — 2) wenig ÇĀÑKAR. zu TAHT. UP. 2, 7. Eine spitzfindige Zerlegung von उदरम् in उद् + अरम्. — Vgl. अरम्.

अरक (von 1. अर) m. 1) Radspeiche SUCR. 1, 334, 7. — 2) = 1. अर 2. H. 133. — 3) Blyxa octandra Rich. HĀR. 106. S. शिवाल. — 4) eine andere Pflanze, Gardenia enneandra Koen., = पर्यट RĀGAN. im ÇKDR.

अरक्तम् (3. अ + र्) adj. harmlos, aufrichtig: मनसा RV. 2, 10, 5. कृवम् 6, 87, 9. मनोषाम् 7, 83, 1. Bṛhaspati 1, 190, 3.

अरगैराट (?) AV. 6, 69, 1: गिरावैरगैरैषु किरणेषु गोषु ययशः.

अरग्वथ = आरग्वथ BHARATA zu AK. 2, 4, 2, 4. ÇKDR.

अरघट् (1. अर 1. + घट्) m. AK. 3, 6, 2, 18. ein Rad, mit dem das Wasser aus dem Brunnen gezogen wird, PAÑKAT. 209, 24. 211, 24. 221, 12.

अरघटक m. dass. H. 1093.

अरकृत् (von अरु mit अरम्) adj. zurichtend, dienend (im Gottesdienst): तमग्ने इविणोदा अरकृते RV. 2, 1, 7. तेषां हि चित्रमुकध्वं वज्रयमस्ति द्वाप्रुषे । आदित्यानामरकृते 8, 36, 3. 1, 14, 3. 8, 1, 10. 3, 17.

अरकृत s. u. अरम्.

अरकृति (von अरु mit अरम् f. Dienst: वा ते अस्त्यरकृतिः सूते: । कदा नूनं ते मघवन्दांशे ॥ RV. 7, 29, 3.

अरगम् (von अरु mit अरम्) adj. gewärtig, erscheinend, sich darbietend: अरगमाय जगमये अश्वाद्यन्ने नरे RV. 6, 42, 1. 8, 46, 17. तीत्रो रसेो मधुपर्चामरगम् आ मा प्राणोने सूक् वर्चसा गमेत् AV. 3, 13, 5. 13, 2, 33.

अरङ्गिन् (3. अ + र्) adj. leidenschaftlos: अरङ्गिसत्त्व ein leidenschaftloses Wesen, eine Klasse von Göttern bei den Buddh. BURN. Intr. 614.

अरघुष (अरम् + घुष) adj. laut tönend, vernehmlich: अरघुषो निमङ्गो-न्मज्य पुनरब्रवीत् AV. 10, 4, 4.

अरजम् (3. अ + र्) adj. 1) Staublos ÇAT. Br. 14, 6, 8, 8. N. 24, 37. — 2) nicht die Katamenien habend; subst. f. ein noch nicht mannbares Mädchen H. 310.

अरजाय् (von अरजम्), अरजायते Staublos werden oder die Katamenien verlieren gaṇa भृशादि.

अरजुं (3. अ + र्) adj. 1) nicht aus Stricken bestehend: अरजो दस्यूत्स-मुनब्धमीतेये RV. 2, 13, 9. — 2) nicht mit Stricken versehen: यौ सेतुभि-ररजुभिः सिनीथः RV. 7, 84, 2.

अरटु m. N. eines Baumes, Calosanthus indica Bl., RĀJAM. zu AK. 2, 4, 2, 38. ÇKDR. — Vgl. अरटु und अरलु.

अरटुं (von अरटु) adj. aus dem Holz von अरटु gemacht: ein Wagen RV. 8, 46, 27 (wo अरटु kein N. pr. ist, wie u. 2. अरटु 19. angegeben ist).

अरटु wohl = अरटु; davon adj. अरटुको gaṇa संप्र्यादि.

1. अरण adj. f. ई fremd, fern (Gegens. स्व, auch नित्य und अमा) Nir. 3, 2. 11, 46. मा त्वत्तेत्राप्यरणाणि गन्म RV. 6, 61, 14. वेशं वा नित्यं वरुणाणां वा यत्सीमागश्चकूम 5, 88, 7. यो नः स्वेा अरणो यश्च निष्टो जिघांसति 6, 73, 19. स्वात्सुख्यादारणो नाभिमिमि 10, 124, 2. मा भूम निष्टो इवेन्द्र तदारणा इव 8, 1, 13. सो नो अमा सो अरणे नि पातु 10, 63, 16. गच्छमुमरणां जनेम् AV. 5, 22, 13. RV. 2, 24, 7. 3, 33, 24. 5, 2, 5. 8, 4, 17. 10, 117, 4. VS. 26, 2. AV. 1, 19, 3. 5, 30, 2. 6, 43, 1. 7, 52, 1. 108, 1. ÇAT. Br. 5, 4, 1, 15.

2. अरण (von अरु) n. das Hineingehen, Sichhineinfügen: अणिररणात् Nir. 6, 32.

1. अरणी 1) Reibholz, die Holzstücke durch deren Reibung Feuer entzündet wird. Die Reibung erscheint im Veda häufig als Paarung und Agni als Kind der Hölzer. UP. 2, 98. Nir. 3, 10. Nach den Lexicogrr. m. f. AK. 2, 7, 18. H. 825. MED. n. 34. Siddh. K. 247, a, 15; im Gebrauch ist das f. mit der Nebenform अरणी nachzuweisen. त्रिंशदाभिररणीभिः RV. 1, 127, 4. 129, 5. उत स्म ये शिशू यथा नवं जनिष्टारणी 5, 9, 3. किरणययी अरणी ये निर्मन्थेता अश्विना (गर्भम्) 10, 184, 3. अरणीयोः 7, 1, 1. 3, 29, 2. AV. 10, 8, 20. ÇAT. Br. 3, 1, 1, 11. 4, 6, 8, 3. 12, 4, 3, 3. 10. und sonst. KATHOP. 4, 7. ÇVETĀÇV. UP. 1, 14, 15. ĀÇV. GRH. 4, 6. R. 2, 104, 24. HARIV. 312. 979. 1407. fg. PAÑKAT. I, 247. Sie werden als das obere und untere unterschieden: उत्तरारणीं und अधरारणीं ÇAT. Br. 3, 4, 1, 22. 11, 3, 1, 15. fgg. KĀTJ. ÇR. 5, 1, 30. 8, 7, 5. u. s. w. ÇVETĀÇV. UP. 1, 14. अरणिलतण heisst das 22ste PARICĪṢṬA zum AV. Verz. d. B. H. 90. — 2) m. die zu solchen Reibhölzern gebrauchte Premna spinosa (वक्रिमन्त्र) MED. n. 34. DIVJA. AV. in BURN. Intr. 209. — 3) m. Sonne KĀÇIKHAṆḌA im ÇKDR. — Von अरु entweder in der Bedeutung von sich eng anschliessen (vgl. die 2te Bedeutung des caus.), oder in der von aufliegen (vgl. die 4te Bed. des caus.), oder endlich in der von erregen.

2. अरणी (3. अ + रणि) f. Kargheit: निररणीं सविता साविपत्यदेर्नि-हस्तयिर्विहोषो मित्रो अर्यमा AV. 4, 18, 1.

अरणमत् (von 1. अरणी) adj. mit Reibhölzern in Verbindung stehend, mit denselben zu erzeugen: (अग्निम्) धियमाणं वा प्रवृत्त्यारणमत्तं वा मयित्वा ĀÇV. ÇR. 2, 2.

अरणी s. u. 1. अरणी 1.